

REDNINGSTEKNISK MUSEUM
BIBLIOTEK OG ARKIV

AK 102/1352

NYKØBING F. BRANDVÆSEN

1894 * 30. APRIL * 1944

NYKØBING F.
BRANDVÆSEN

1894 * 30. APRIL * 1944

1944
CENTRAL-TRYKKERIET
NYKØBING F.

Den 30. April 1944 er det 50 Aar siden, at det faste, uniformerede Brandkorps blev oprettet i Nykøbing F.

DET ÆLDRE BRAND- OG POLITIKORPS

Før den 30. April 1894 bestod Brandkorpset af tjenestepligtige Borgere mellem 20 og 50 Aar.

I Henhold til de af Byraadet den 17. November 1880 vedtagne Vedtægter for Brandvæsenets og Politikorpsets Ordning i Nykøbing F., der blev approberet af Stiftamtet den 22. December s. A., blev det bestemt: At der for Købstadens Regning anskaffes 2 Sprøjter, der skal opbevares i Byens 2 Sprøjtehuse, eller i andre passende Lokaler. Ligesom Ejerne af Byens Ejendomme over 1000 Kr. Brandforsikring skal anskaffe mindst 1 Brandspand af Læder, og højere Brandforsikringer indtil 4 Brandspande, og over 4000 Kr. tillige en Brandhage og en Brandstige.

Til Betjening af dette primitive Brandmateriel vedtoges det ligeledes, at enhver af Byens Indvaanere mellem 20 og 50 Aar er pligtig til at give Møde til Brandtjeneste, naar Trømmen lyder.

»Kun de, der lider af en Svaghed, kan fritages«. Statens og Byens Tjenestemænd er dog fritagne.

Korpset bestod af en Slukningsafdeling, en Nedbrydningsafdeling samt en Redningsafdeling og stod alle under Kommando af en Brandinspektør og 3 Assistenten.

Befalingsmændene ved Korpset bærer — »saavidt de selv er villige til at betale det« — den samme Uniform som reglementeret for Københavns Brandvæsen.

Brandskiltene, som alle øvrige skulle bære, Straalemesterens Kitler samt Tambourens Uniform anskaffes og vedligeholdes af Byen.

Samtidig med dette Brandkorps Oprettelse blev det vedtaget at oprette et Politikorps, der skulde bestaa af en Lieutenant, en Sergent, 2 Korporaler, 1 Tambour og 32 Mand, og hvis vigtigste Opgave ved en Brand var at afspærre for uvedkommende, holde Transporten aaben for Brandredskaber, reddet Gods m. m., samt paase at ingen uvedkommende

bortfører noget fra Brandstedet. Udover Brandtjenesten kan Korpset beordres til Hjælp for Politiet.

Mandskabet til dette Politikorps udtages af de tjenstpligtige, og af saadanne Borgere, der ønsker at indtræde i Korpset, — og selv vil anskaffe den foreskrevne Uniform.

Korpset blev militaristisk uddannet og havde Bøsse med paasat Bajonet. Det har sikkert været et malerisk Syn at se dette Korps møde til Ildebrand.

Det er indlysende, at selv om disse Foranstaltninger var et lille Skridt fremad, var det kun smaa Resultater, der kunde opnaas med det Mandskab, der var til Raadighed, og man kan rolig sige, at Ilden var Samfundet en slem Fjende.

Man maa ogsaa huske paa, at Byens Vandforsyning kun bestod af almindelige Brønde, og Brandredskaberne af en Karsprøjte samt Brandspande og Brandhager, og naar man saa samtidig ved, at Alarmeringen af Mandskabet foregik ved en Trommeslager, saa maatte Resultatet blive derefter!

Der er ogsaa fra ældre Tider Eksempler paa, at Brandvæsenets vigtigste Opgave under store Brande har været Nedbrydning i Stedet for Slukning, grundet paa det mangelfulde Materiel og daarlig Vandtilførsel, og i særlig farlige Tilfælde som ved Københavns Brand ligefrem Bortsprængning af Ejendomme for at standse Ildens Fremtrængning.

MOD EN NY TID

Denne Ordning med Brandvæsenets tjenstpligtige Mandskab fortsattes gennem Aarene. Saa sent som i 1909 blev der afholdt Session og udtaget Mandskab, og at dette ikke altid har været saa helt ringe, kan ses i 1907, hvor der blev udtaget 487 Mand. Det var altsaa ikke Mandskab, der var Mangel paa. Den tjenestepligtige Ordning blev først ophævet i 1911.

Men længe før den Tid var der her i Byen sket store Fremskridt, som var den første store Hjælp for Brandvæsenet og af den største Betydning for Brandvæsenets videre Udvikling.

Den 14. December 1891 blev der aabnet for Vandet i Byens Vandledninger og Brandopstandere, og det gav straks Brandvæsenet et meget vigtigt Middel i Hænde til Slukningshjælp og til hele Brandkorpsets Organisation.

Denne for Byen saa store Begivenhed, Oprettelsen af et Vandværk, lod den daværende Brandkommission sig ikke sidde overhørig.

Brandinspektør T. O. Clausen.
Assistent A. Th. Brandrup.   Assistent H. Lublin.
Assistent Vilh. Lundquist.

Allerede den 9. September 1890 havde Brandkommissionen anmodet den daværende Brandinspektør, Tømrermester T. O. Clausen, om i Anledning af, at der kom Brandopstandere i Gaderne, at omordne Brandvæsenet her i Byen og til et senere Møde fremkomme med Overslag over Anskaffelse af Slangemateriel m. m.

Det var de første svage Spor paa Vejen til Oprettelsen af det faste Brandkorps; men paa Brandinspektør Clausens Initiativ kom der efterhaanden Gang i Sagerne.

I et Brandkommissionsmøde den 28. April 1891 fremkom Brandinspektøren med et Forslag til Oprettelsen af et fast Brandkorps, bestaaende af 25 Mand, 1 Assistent og 2 Underassistenter. Desuden skulde der anskaffes en tohjulet Brandsprøjte og en Redningsstige.

Men Sagen var endnu ikke moden til Vedtagelse i Byraadet, trods det at der samme Aar blev bygget et nyt Sprøjtehus til Afløsning af de to gamle. Først i Aaret 1893 vedtog Brandkommissionen ved et Møde den 14. September igen at fremkomme med en Indstilling til Byraadet om Oprettelsen af det faste Brandkorps og samtidig anskaffe en 2 hjulet Brandsprøjte og en Redningsstige af nyeste »Konstruktion«.

At Trommeslageren i det samme Forslag skulde afløses af et elektrisk Alarmeringssystem paa Brandstationen, var samtidig et stort Fremskridt.

Efter Fremsendelsen af dette Forslag kom der Gang i Sagerne. Byraadet vedtog paa et Møde den 1. December 1893 et Tillæg til Brandvedtægten af 22. December 1880, hvorefter der vil være at oprette et fastlønnet Brandkorps, bestaaende af 25 Mand, 1 Assistent og 2 Underassistenter, saaledes at Korpset kan være dannet og indøvet senest den 1. Juli 1894.

Efter at der i Byens Blade var averteret om Mandskab til det faste Brandkorps, blev Officerer og Mandskab antaget paa et Møde i Brandkommissionen den 22. Januar 1894. Mandskabet blev derefter uniformeret og uddannet, saaledes at det den 30. April 1894 blev præsenteret for Offentligheden ved en storstilet Parade, der blev overværet af Stiftamtmanden, Borgmesteren og flere af Stiftets Brandinspektører samt en stor Kreds af Byens Borgere.

Og hermed var Byens faste Brandkorps en Kendsgerning

De første Officerer ved det faste Brandkorps bestod af Brandinspektør, Tømrermester T. O. Clausen, der allerede i 1876 var bleven ansat som Assistent ved Sprøjte Nr. 4, og som Brandinspektør den 7. Februar 1881. Assistent Buntmager A. Th. Brandrup, der blev ansat som Pumper i 1880 og udnævntes til Underassistent i 1880 og til Assistent ved Sprøjte Nr. 3 i 1892, overgik derefter til Assistent i det faste Korps 1. April

Nykøbing F. første faste Brandkorps.

1894, blev Vicebrandinspektør i 1911 og Brandinspektør 1. April 1913. Assistent Murermester H. Lublin, der først var ansat i Redningskorpset, blev ansat som Assistent den 1. April 1894 og blev Vicebrandinspektør den 1. Oktober 1913. Assistent, Gørtler Vilh. Lundqvist blev ansat den 1. Januar 1894 og blev Vicebrandinspektør den 1. April 1921.

Det faste Brandkorps bestod for den største Dels Vedkommende af Bygningshaandværkere og Arbejdsmænd, men der var dog ogsaa en Del Hjemmearbejdere, f. Eks. ikke mindre end 5 Skomagere.

Hver Mand fik udstedt et Patent paa hans Ansættelse i Brandkorpset, underskrevet af Brandinspektøren.

Der blev ligeledes affattet en Instruks for Brandsvendene samt et Øvelsesreglement for Nykøbing F. Brandkorps.

BRANDVÆSENETS UDVIKLING

Efter at det første faste Brandkorps var etableret, skete der straks i 1894 store Forbedringer med Materiel og Alarmeringen. Der blev anskaffet Slangemateriel, Slangevogn, Sprøjte og en 18 Meter Balancekørestige fra Nürnberg.

Paa Brandstationen (som Sprøjtehuset nu kaldtes) blev ansat en Op-synsmand til Pasning af Materiellet og ikke mindst betjene det installerede elektriske Alarmapparat til Mandskabet og fra Alarmskabene rundt i Byen.

Derefter gik Aarene uden større Udvikling indenfor Brandvæsenet; der blev dog indkøbt en 4-hjulet Sprøjte til Hesteforspand. Først den 1. Januar 1911 blev det vedtaget at udvide Brandkorpset til 30 Mand, saaledes at der kan udrykkes til Brand i 2 Afdelinger hver paa 15 Mand. Men det var jo ikke tilfredsstillende for et hurtigt Brandkorps kun at have Haand- og Hestekraft til Transport og Pumpning. Derfor fremsatte Brandkommissionen ogsaa i sit Møde den 26. Oktober 1916 Forslag om Anskaffelse af en Motorsprøjte til 3750 Kr.

Det blev dog først i 1919, at det endelige Forslag om Anskaffelse af en Motorsprøjte kom frem, og nu var Beløbet steget til 26.000 Kr., og samtidig blev der søgt om 4000 Kr. til et Øvelsestaarn.

Den første Motorsprøjte ankom til Nykøbing F. den 1. Maj 1920. Det var en »Hansa-Lloyd« paa 3000 L/m, der straks i Folkemunde blev døbt »Siameser«, formentlig paa Grund af sit klodsede Udseende. At den ikke var nogen Skønhedsaabenbaring, skal villig indrømmes, den var heller

Det nuværende faste Brandkorps.

*Brandkorpsets nuværende Officerer: Assistent J. Spjellerup. Assistent C. Steines.
Brandinspektør C. Andersen. Assistent A. V. Ibsen. Brandmester B. Jensen.*

Tidligere Officerer indenfor Brandkorpset:
E. Larsen. Pantmann Hansen. C. Nielsen. A. V. Jensen. M. Pedersen.

ikke helt let at haandtere, men den havde en fænomenal Ydeevne og er forresten i Brug den Dag i Dag.

Nu var altsaa Motorkøretøjernes Tid inde, og Mandskabet blev igen reduceret til 25. Og efterhaanden som Byens Udvikling skred frem, var de skiftende Brandkommissioner og Byraad altid lydhøre overfor Brandvæsenets Krav om forøget Materiel.

Der blev derefter den 22. Oktober 1929 indkøbt en »Ford« Motorsprøjte paa 1100 L/m og i 1935 en »Triangel« Motorsprøjte paa 2000 L/m med 500 L/m mekanisk Skum. Der var dog andet af Materiellet, der nu ikke mere var helt tidssvarende, bl. a. den haanddrevne Stige, især da der stadig blev bygget højere og højere Etageejendomme i Byen. Der blev derfor i 1943 indkøbt en »Ford V 8«, 22 + 2 m mekanisk Stigevoan med en 1500 L/m Vandpumpe, og som den sidste Forøgelse af Materiellet blev der i 1943 anskaffet en »Aster III« Paahængssprøjte.

Samtidig med Anskaffelsen af Motorsprøjterne blev der ogsaa anskaffet det fornødne Slangemateriel, saaledes at Brandkorpset i Dag staa vel rustet til at kunne imødegaa selv en stor Brand.

Ved den stadig stigende Motorisering af Materiellet blev Mandskabet igen reduceret til det nuværende Antal, 20 Mand.

Den i 1891 opførte Brandstation har ved forskellige Udvidelser stadig kunnet rumme det store Materiel, dog med Undtagelse af den gamle Stige, der har Plads i Byen. Det er dog stadig en af Brandvæsenets første Ønsker at faa opført en ny Brandstation som en mere brugbar Ramme om det store og tidssvarende Materiel.

Som tidligere nævnt blev der i Begyndelsen af 90erne ansat en Opsynsmand paa Brandstationen. Denne Stilling blev efterhaanden som Brandvæsenet blev motoriseret mere ansvarsfuld, idet Opsynsmanden tillige blev Chauffør, og samtidig tog hans Hustru Del i Betjeningen af Alarmeringssystemet. Dette er nu udbygget, saaledes at alle Meldinger om Brand indgaar direkte til Brandstationen, hvorfra Politi, Brandinspektør og Assistenten faar Melding om Brandstedet; derefter kan Brandinspektøren disponere over Udrykningens Størrelse. Mandskabet alarmeres i Serier paa 5 Mand og skal altid give Møde paa Brandstationen. Samtidig alarmeres Falcks Redningskorps til Redningsarbejde.

Det er en fortræffelig Ordning for et Brandvæsen, der ikke har fast Mandskab, idet Stationsmesteren som Chauffør straks naar Meldingen om Brand indløber kan være klar med en Motorsprøjte og kan køre ud, saasnart 2—3 Mand er kommet til Stede; det har ogsaa vist sig gentagne Gange, at Sprøjterne er kørt ud fra Brandstationen 3—4 Minutter efter, at Alarmeringen er indkommet.

BRANDE GENNEM AARENE

Da Nykøbing F. Brandvæsen endnu ikke er bleven Oplandsbrandvæsen, er det kun i enkelte Tilfælde og kun ved større Brande, at Korpset er kaldt til Hjælp udenfor Byen. Der er dog i Aarenes Løb ydet Slukningshjælp til en Del større Godser og store Brande, bl. a. »Engestofte« og »Corselitze« i 1921, »Gedsergaard« i 1925, »Fuglsang« i 1942, isøvrigt til Købmand Boas i Stubbekøbing, 2 Gaarde i Væggerløse og paa Torvet i Saxkjøbing i 1921 samt til Nakskov Sukkerfabrik i 1938.

Af de store Brande her i Byen skal særlig nævnes »Salpeterbranden« i 1924. Den var bemærkelsesværdig paa Grund af de store Eksplosioner, der fandt Sted i Salpetersækkene, saaledes at det kun var med største Fare, at Brandvæsenet kunde være i Nærheden af Brandstedet.

Ligeledes skal nævnes den store Pinsebrand i 1930, hvor Frigast & Co.s store Trælagre ved Havnen samt flere Ejendomme nedbrændte; men ved stor Hjælp især fra Brandkorpserne i Stubbekøbing og Saxkjøbing blev Ejendommene i Langgade reddet. Der blev endvidere ydet stor Hjælp fra Zonen og Falck samt fra Nakskov.

Til Uheld for Nykøbing F. Brandvæsen var Krumtappen paa »Siameseren« sprængt nogle Dage forinden Branden og var paa det Tidspunkt til Reparation. At det var et kedeligt Tilfælde, at dette Uheld skulde ske lige før Branden, vil alle indrømme, men at det var saa grelt, som der blev skrevet, at »det var en Skandale for Nykøbing F. Brandvæsen«, kan ingen indrømme, der har Forstand paa Motorkøretøjer.

Krumtappens Sprængning var en almindelig Slidtagefejl, og der blev straks rekvireret en ny Krumtap. — At den store Brand kom netop paa det Tidspunkt, kan vel ikke lægges nogen til Last.

Yderligere store Brande har der været i 1934 hos Snedkermester Chr. Christensen i Slotsgade. Samme Aar brændte Industribygningen med Byens Teater. I 1940 nedbrændte Firmaet Beckett & Meyers Lagerbygning ved Havnen, og i 1943 hele Snedkermester Chr. Hansens nyopførte Møbelfabrik paa Stubbekøbingvej.

Som en stor Lykke for Nykøbing F. Brandkorps gennem Aarene skal nævnes, at der aldrig under Ildebrand er kommen nogen af Mandskabet alvorligt til Skade.

Udrykningerne til Ildebrande og Øvelser var fra 12—15 om Aaret jævnt stigende og var i 1942—43 oppe paa 39 Udrykninger, der til Dato for 1943—44 er ialt 69, heraf var 53 Bybrande, 4 Landbrande og 12 til Øvelser.

Som Udrykningernes Antal gennem Aarene er steget, saaledes er ogsaa Brandvæsenets Budget steget i samme Forhold. Budgettet var omkring Aarene 1894 ca. 4—5000 Kr. aarlig. Budgettet for Aaret 1944—45 er paa 34,407 Kr., heraf er dog Forrentning og Afskrivning 8948 Kr.

BRANDKOMMISSIONER OG BRANDKORPS

Den Brandkommission, der i 1893 vedtog Oprettelsen af det faste Brandkorps, var:

Borgmester Holck, Brandinspektør T. O. Clausen, Konsul N. Nielsen, Fabrikant Valdemar Benzon og Købmand F. Chr. Sidenius.

DEN NUVÆRENDE BRANDKOMMISSION

Bygningsinspektør
Hove.

Smedemester
Torben Møller.

Cigarsorterer
C. Barth.

Socialformand
Axel Hansen.

Politimester Aage H. Jørgensen. Borgmester A. V. Jensen. Brandinsp. Carl Andersen.

BRANDKORPSET I 1944

Brandinspektør, Arkitekt C. Andersen, ansat 1. Februar 1929.

Assistent, Malermester J. Spjellerup, 1. November 1924.

Assistent, Tømrer C. Steines, 1. Oktober 1941.

Assistent, Tømrer A. V. Ibsen, 1. Oktober 1943.

Brandmester B. Jensen, 1. Juli 1920.

Brandmand Murer Jens Jørgensen, 1. September 1918.

— Textilarbejder Eggert Hansen, 1. Juli 1920.

— Murer Johs. Pedersen, 1. December 1929.

— Tømrer Peter Pedersen, 1. April 1933.

— Snedker J. R. Johnsen, 1. April 1936.

— Tømrer A. Ejlersen, 1. Juni 1938.

— Tømrer Svend Aage Hansen, 1. Januar 1931.

— Snedker Jul. Jensen, 1. Juni 1923.

— Tømrer Harry Pedersen, 17. Juli 1943.

— Skomager K. Kruse Pontoppidan, 1. Oktober 1942.

— Snedker Kai Larsen, 15. Oktober 1943.

— Murer Sofus Jensen, 1. Oktober 1921.

— Murer Hans Fr. Jensen, 1. Januar 1911.

— Kommis I. V. Jensen, 1. Oktober 1943.

— Tømrer M. Larsen, 5. Maj 1938.

— Savværksarbejder Edv. Henriksen, 1. Juni 1920.

— Mekaniker H. E. Pedersen, 1. Oktober 1941.